ODPOVĚĎ ŘECKÝM POUTNÍKŮM

Původ materiálu
Jan Keřkovský

Ž 27,1 – *Davidův. Hospodin je světlo mé a moje spása, koho bych se bál? Hospodin je záštita mého života, z koho bych měl strach?*

Liturgické čtení-J 12,20-26

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- Bezprostředním kontextem tohoto oddílu je scéna Ježíšova vjezdu na oslátku, kdy jej vítají veliké zástupy lidí, kteří přišli na svátky (Velikonoce) do Jeruzaléma (viz J 12,12-18). V této souvislosti ***řečtí poutníci*** *nejsou ničím udivujícím. Nejsou to řecky mluvící Židé, nýbrž rození Řekové; jsou to pohané, kteří se jako poloviční proselyté připojili k židovství. Protože však nebyli obřezáni, nebyli povinni zachovávat Zákon v celé jeho šíři. Tato skupina polovičních proselytů představovala v prvotní církvi takřka most k pohanům. Byli prvními, které po Velikonocích oslovovali křesťanští misionáři. Snad proto je evangelista nenechává navázat kontakt přímo s Ježíšem, nýbrž prostřednictvím dvou učedníků Filipa a Ondřeje, kteří oba jsou nositelé řeckých jmen (tak Felix Porsch: „Evangelium sv. Jana“, Kostelní Vydří 1998). Jan tady asi zachycuje praxi rané církve, podle níž pohan, který se chtěl připojit ke křesťanství, musel být doporučen aspoň dvěma členy církve.*

- Přišla hodina, aby byl oslaven syn člověka– Zdá se, že (podobně, jako při setkání s Nikodémem, viz J 3, 1nn) se Ježíš vůbec nezabývá záměrem učedníků, kteří jej chtějí seznámit s poutníky, ale začíná hovořit o „své hodině“. Tím je určeno motto, které ovládá následující řeč. Vše, co Ježíš v následujících větách říká, je upřesněním a výkladem toho, co ***tato hodina*** *obsahuje. K jejímu obsahu patří vedle oslavení Ježíše, syna člověka, především jeho smrt, ve které se podle janovského pojetí oslavení uskutečňuje. K této smrti se také vztahují následující slova o* ***pšeničném zrnu****, které přináší plody, když odumře. V kontextu je to zásadní výpověď o Ježíšově postoji; mohli bychom zde mluvit o ústavě celého jeho života. Nechtěl sobecky uchovat sám sebe, nýbrž byl připraven obětovat svůj život.*

- Následující výrok Kdo miluje svůj život, ztratí jej, má své paralely u synoptiků (srv. Mk 8,35par) a navazuje na podstatu obrazu a dále ji rozvíjí. Jde o to, za jakých podmínek může člověk získat pravý život. Odpověď zní nesmyslně: Právě ten, kdo „miluje svůj život“, to

znamená, kdo si ho chce uchovat za každých okolností a neumí se od sebe oprostit, jej ztratí. Vlastní, naplněný život nenalezne. Kdo naproti tomu „svůj život v tomto světě“, kde je neustále ohrožen smrtí, „nenávidí“, to znamená, že ho nepovažuje za nejzazší hodnotu, kterou by měl stůj co stůj uchovávat, ten ho získá. Vzdání se života je podle těchto slov skutečně cenou života. Takový život je žit ze sebedarování a schopnosti vzdát se sebe. To byl zákon Ježíšova života a každý, kdo se s ním vydá na životní cestu služby, znamenající obětování života, bude mít podíl na jeho údělu ve smrti i v životě. Jen takto chápané a prožívané následování spojuje s Ježíšem natolik, že i ten, kdo ho následuje, bude tam, kde je Ježíš. Odpověděl tím Ježíš na příchod „Řeků“? – Při povrchním pohledu na věc tomu nic nenasvědčuje. – Přece však ve skutečnosti Ježíš Řekům vzkazuje, že po jeho ***oslavení*** *(vyvýšení na kříž i na pravici Boží), se otevře cesta do společenství s ním (kde jsem já, bude i můj služebník) pro všechny, kdo ho následují, ochotni nést i krajní riziko.*

- *Nyní je má duše sevřena úzkostí – Tato slova velmi silně připomínají události Ježíšova zápasu v Getsemane (Mk 14,33-36par), které Jan samostatně nezpracovává. Přesto se dá právem mluvit o „janovské hodině na Olivové hoře“(F. Porsch). Ovšem, v Janově evangeliu Ježíš nebojuje se smrtelnou úzkostí a také neprosí Otce, aby od něj odňal kalich utrpení. Proto nelze úzkost psychologizovat jako strach ze smrti, nýbrž jako vnímání začínajícího utrpení, kterému jde Ježíš vstříc s plným vědomím, svobodně a beze strachu.*

- hlas z nebe *potvrzuje tento Ježíšův postoj. Hodina utrpení je zároveň hodinou oslavení. Bůh bere jako svou oslavu nejen mocné skutky a znamení, ve kterých se zjevila Ježíšova a tím i Otcova sláva, ale celé pozemské Ježíšovo dílo, včetně jeho* ***vyvýšení*** *na kříž.*

- *Ještě oslavím– předznamenává zmrtvýchvstání a působení vzkříšeného Krista v jeho církvi*

- nechápavost zástupu - *způsob, jakým zástup reagoval, je charakteristický pro hlubokou „bezbožnost“, která je i v řadách zbožného lidu. Zástup to, co slyšel, vysvětlovat „přirozeným způsobem“(zahřmělo). Někteří ze zástupu vzhlédli nad přírodu, do říše andělů. Jen na samého Boha nikdo nepomyslel, s jeho zásahem a řečí nepočítali. Ale přitom tvrdili, že jsou věrni Písmu (v. 34) a vědí tedy, jak to s Bohem je.*

- hodina soudu nad světem- *je tu použit obrazně mytologický jazyk, který je nám dnes těžko srozumitelný. Předkládá totiž (apokalyptický) obraz světa, jež byl mezi Židy v době Ježíšově rozšířený. Podle této představy se moc zla – zosobněná satanem – pokouší získat vládu nad světem, popř. už ji nad částí světa vykonává. Evangelista Jan se tedy vrací k těmto představám, aby vyjádřil převratnou novost Ježíšova působení i jeho „kosmické“ rozměry (srv. podobný obraz u Lk 10,18 a Zj 12,9n). V podstatě chce říci, že ukřižovaný a vzkříšený Kristus znamená svou osobou i svým životem, do kterého patří také kříž a zmrtvýchvstání, konec starého světa, propadlého smrti, a začátek Božího světa, kde panuje život. V něm dochází k*

obratu, který zasazuje „tomuto světu“ definitivní smrtící úder. Rozhodující je, že se tento soud a tato změna vlády odehrává už „nyní“, v hodině Ježíšovy smrti a oslavení.

- vyvýšení jako podmínka záchrany- *Janovo evangelium vidí vyvýšení na kříži jako obraz pro vyvýšení Ježíše do jeho vladařského postavení. Jako Vyvýšený a Oslavený přitáhne Ježíš lidi z temnoty světa a vlád smrti k Bohu, do života. Chceme-li tedy pochopit tento Janův názor na „vyvýšení“, je důležité, abychom se tuto dvojznačnost nesnažili odstranit. Oba významy: vyvýšení na kříži a do panovnického postavení, patří jako jeden proces oslavení nerozlučně k sobě. Ve smrti je Ježíš v tomto dvojím smyslu „vyvýšen“ a „oslaven“.*

ÚSKALÍ TEXTU

- úskalím je už samotná volba tohoto textu. Obecně patří k oddílům nesnadným pro výklad, natož pro výklad dětem. Nesnažte se vykládat oddíl podrobně, spíš zohledněte fakt, že se jedná o velikonoční úlohu. K tomu se dobře hodí motiv pohřbeného zrna (viz Pracovní listy). Zvlášť při vyprávění této úlohy bude dobré přidržet se metodických pokynů pro Pracovní listy.

- zapomeňte pro tentokrát na Teofila a nenavazujte na předchozí „lukášovské“ úlohy. V celém 4. evangeliu jde o ***zjevování a nalézání*** *Mesiáše v Ježíši (J 1,29; 1,40-50, 2,11; rozhovor s Nikodémem J 3,1-21; všechny tzv. zjevovatelské výroky „Já jsem“.) Toto zjevování se děje dialogicky, polemicky, často až konfliktně. Jan je mnohem víc polemický a vyhraněnější proti oficiálnímu židovství než synoptici. Tento oddíl také „zjevuje“, jak je tomu s Mesiášem: je to ten, který oslaví Boha svou smrtí,který je jako pšeničné zrno, jež vydá mnohý užitek tím, že samo zemře... Možná je zajímavé, že při všech variacích na metaforu zrna (rozsévač, hořčice atd...) se celý NZ kromě tohoto místa vyhýbá obrazu zrna, které musí umřít, aby vydalo užitek. Dost možná se mu vyhýbá, protože to moc připomíná řecká mystéria.(J. Mrázek).*

- není tady prostor pro žádné romantické povídání, žádný výpravný, dramatický děj jako v pašijních oddílech. Drama se tu odehrává v Ježíšově sebezjevení: odpovědí těm, kdo jej hledají (jako Mesiáše) je, že Mesiáš musí zemřít, aby to přineslo užitek mnohým (Židům i Řekům). Vlastní odpověď spočívá v tom, že Ježíš usměrňuje očekávání, s jakým za ním lidé přicházejí, a zve je ne k „přihlížení“, ale k rozhodnutí pro víru.

POMŮCKY:

- hrst zrní, květináč s naklíčeným, rašícím obilím, několik klasů obilí, krajíček chleba

Můžete pak názorně předvést, jakým „procesem“ musí zrno projít, než se stane chlebem, z něhož mají lidé obživu. Pomocí vám může být i píseň EZD 662. Na ní se dá, zvlášť pro mladší

děti, ilustrovat velikonoční příběh s přihlédnutím k probíranému janovskému oddílu.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

a) pro mladší školní věk:

Víte, co se musí stát s obilným zrnem, než si můžeme ukrojit krajíc čerstvého chleba?

Napadlo vás někdy, že to zrnko musí vlastně nejdřív zemřít, aby z něj vyrostla úroda?

b) pro střední a starší školní věk:

Stáli jste někdy moc o setkání s někým pro vás důležitým, populárním, známým (zpěvákem, sportovcem, hercem, holkou nebo klukem...)? Odvážili jste se jít za ním sami, nebo jste požádali někoho, o kom jste věděli, že má k němu blíž, aby vás seznámil, představil, nebo vám jej aspoň zblízka ukázal?

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) pro mladší školní věk:

Pro tuto skupinu dětí omezte vyprávění na verše 23-26. Jde o to zprostředkovat jim velikonoční událost (a nezatěžovat je janovskými souvislostmi, vytrženými z kontextu), k čemuž ilustrace s obilným zrnem docela postačuje.

I. Motivace

II. Ježíš vysvětluje učedníkům své poslání na příkladu obilného zrna

III. Být oslaven a vyvýšen znamená sloužit a položit svůj život za mnohé

IV. Smrtí to nekončí, to je ta Boží oslava, ke které jsou zváni všichni, kdo Ježíše následují

b) pro střední a starší školní věk

Využijete-li nabízenou motivaci, můžete navázat tím, že lidé stáli o setkání s Ježíšem (buď že ho považovali za důležitého nebo na něj byli pouze zvědaví, protože se o něm hodně mluvilo...) a kontaktovali Filipa (učedníka řeckého jména a zřejmě také původu), aby je k Ježíši přivedl. Vyprávění můžete pojednat dialogickou formou. (Poutníci mluví s Filipem; Filip mluví s

Ondřejem; Filip s Ondřejem mluví s Ježíšem; Ježíš mluví se svými učedníky, zástup mluví s Ježíšem, Ježíš mluví k zástupu… až to skoro připomíná hru).

I. Motivace

II. Lidé hledají Ježíše a osloví jeho učedníka

III. Filip jde za Ondřejem a společně jdou oslovit Ježíše

IV. Ježíš odpovídá svým učedníkům; na „minipodobenství“ s obilným zrnem odhaluje svůj úkol a poslání

V. Oslavení Syna člověka neznamená popularitu, ale ztrátu života k užitku mnohých

VI. Bůh se přiznává k tomu, co Ježíš říká a dělá

VII. Zástup reaguje nechápavě

VIII. Ježíš odpovídá výzvou k rozhodnutí ve víře

VYPRÁVĚNÍ

Nějací lidé hledají Ježíše

To tenkrát do města proudily davy lidí, ale ne proto, že by tam snad obchodníci něco rozdávali zadarmo, z jiného důvodu to bylo: To město se jmenuje Jeruzalém a byly zrovna svátky, na které se lidé hrnuli do chrámu z blízka i z daleka. Byli mezi nimi i cizinci, kupříkladu nějací Řekové, kteří se toho všeho chtěli zúčastnit - chtěli se klanět Bohu, jak říkali.

Tihle Řekové už se asi doslechli o Ježíšovi (není divu, už se o něm hodně povídalo). Doptali se na něj a zašli pak za jedním z jeho učedníků, který měl řecké jméno (jmenoval se Filip) a tak možná i uměl řecky, a prý: Pane, rádi bychom viděli Ježíše.

Filip se sebral a běžel za Ondřejem: “Představ si, jsou tu nějací lidé, nejsou od nás, přišli zdaleka a říkají mi pane. A chtějí vidět Ježíše.” Chvíli si o tom s Ondřejem povídali (a moc bych za to nedal, že z toho měli docela radost: konečně se Ježíšova sláva dostane i za hranice a my budeme u toho). Potom spolu šli za Ježíšem a řekli mu to.

Podobenství o pšeničném zrnu

Když to Ježíšovi řekli, on jim na to odpověděl - a to už víme, že Ježíšova odpověď je v těchto vyprávěních nejdůležitější, důležitější než to, kolik tam bylo lidí nebo co si mysleli. Ježíš jim odpověděl a chvíli to vypadalo, že si taky myslí, že teď bude slavný: “Přišla hodina, aby byl Syn člověka oslaven,” řekl. Jenže pak asi zůstali jak opaření, protože začal mluvit o své smrti. “Amen, amen,” povídá (řekl to amen dvakrát, aby si všimli, že to, co poví, bude důležité), “jestliže pšeničné zrno nepadne do země a nezemře, zůstane samo. Ale když umře, je z něj velký užitek.”

Tomu by rozuměli - že když má vyrůst obilí, napřed musí semínko takříkajíc umřít. Hůř se rozumělo tomu, že Ježíš k takovému semínku, co musí umřít, přirovnává sám sebe. A vůbec nejhůř se jim přijímalo to, že zachránce světa (říkalo se taky mesiáš anebo Syn člověka) zachrání svět tím, že umře. Kdyby neumřel, nic zvláštního z toho pro nás nevzejde, asi jako když máte v ruce semínko – můžete být rádi, že ho máte, ale v ruce vám nevyroste. Ale když umře (jako semínko v zemi), budeme z toho mít obrovitý užitek.

To je tedy divné oslavení, umřít pro druhé lidi, říkali si učedníci. Ale Ježíš pokračoval a dodal ještě tohle: že kdo se k němu chce připojit, musí se zříct možnosti být sám svůj pán (natož ještě dělat pána jiným) a musí se vzdát lákadla zařizovat sobě i druhým všechno pěkně podle svého a všem se zalíbit a o všem rozhodovat ke své libosti a spokojenosti. Naopak, všechno musí dělat podle Ježíše: ”Kdo mně chce sloužit, ať mě následuje.”

Zkrátka: Kdo sám sebe pokládá za střed světa, o hodně se tím připraví. A co ten, kdo následuje Ježíše? “Kdo mně slouží, ten dojde cti od Otce,” řekl na to Ježíš. Kdo se rozhodne následovat Ježíše (a nedělá vždycky všechno jen podle sebe), ten je Bohu blíž a získá víc, než myslel.

Co řekl Bůh a co lidé

Potom jim Ježíš řekl, že přišel na svět právě kvůli té hodině, kdy umře jako pšeničné zrno, aby z toho všichni mohli mít užitek. Právě v tu hodinu bude oslaveno jméno nebeského Otce (co se mu přišli klanět tamti Řekové, kteří Ježíše chtěli vidět).

Byla pravda, co Ježíš řekl. Však to Bůh potvrdil. Zato všichni ti lidé, kteří tenkrát šli do chrámu slavit svátky, z toho byli trochu zkoprnělí. Jedni hledají Boží hlas v přírodě (tenkrát říkali, že zahřmělo), druzí se spíš rozhlížejí po nějakých andělech, ale že by měli Boží hlas hledat v Ježíšově smrti, to se jim moc nepozdávalo.

A tak koukali, kde zahřmí nebo odkud se objeví anděl, a taky se hrozně báli, odkud se kdy vynoří satan (neboli ten, kdo všecko kazí a kdo hlavně zkazí a uvede do neštěstí a do

záhuby nás všechny). A právě o něm Ježíš pokračoval: Tu hodinu, kdy umře pšeničné zrno neboli Ježíš, právě v tu hodinu má satan odzvoněno, končí.

Tady něco nehraje, namítli mu lidé, kteří to poslouchali. Učili jsme se, že přijde mesiáš, zachrání nás a zůstane tu už navždycky. Jak to jde dohromady s tou smrtí zrníčka? Jak může mesiáš umřít a přitom tu být napořád? Jak to teda je, o kom mluvíš? Kdo je Syn člověka, který porazí satana?

Vrtalo jim to hlavou. Když někoho “vyvýšíte” na kříž (a tím ho zabijete), jak ho tím můžete zároveň vyvýšit na trůn jako krále?

Věřte ve světlo

Začali jsme tím, že přišli nějací Řekové za Filipem, jestli by nemohli vidět Ježíše, pamatujete? Přišli se klanět Bohu a chtěli se podívat na Ježíše. Filip s Ondřejem s tou zprávou běželi za Ježíšem.

Pak uslyšeli to podobenství o pšeničném zrnu - aby všichni lidé pochopili, kdo je mesiáš a jak to Pán Bůh udělá se záchranou světa. Nešlo jim to na rozum, tak o tom všelijak přemítali a bádali. A najednou slyší, jak Ježíš dodává ještě něco:

“Ještě pořád je mezi vámi světlo, tak se nezastavujte, dejte se na cestu a pojďte za tím světlem, než vás překvapí tma.” Když si to srovnali v hlavě, pochopili z toho tohle: že Ježíš tu není ke koukání, ale k následování. Cizinci ho chtěli vidět, učedníci jim ho chtěli ukázat, to je všechno dobře, ale je to málo: Ježíš tu není ke koukání, ale k následování. Ani poslouchat hromobití, ani pozorovat rej andělů - máme se držet světla, když Ježíš svítí na cestu. Nemusíme být pupek světa, naopak: můžeme se snažit dělat všechno tak, jak to říkal Ježíš, a můžeme se spolehnout, že jeho světlo nám svítí na cestu správně. Vždyť to potvrdil i sám Bůh.

Potom od nich Ježíš odešel, ale aspoň ti, kdo mu věřili, už věděli: Pšeničné zrno (rozumějte: Ježíš) neumře nadarmo. Snad z toho měli radost.

Pane Bože, kéž bychom uměli dobře naslouchat, co nám říkáš, a míň myslet sami na sebe. Děkujeme za to, že ze smrti zrnka vzchází nový život; děkujeme za to, že Ježíšova smrt přinesla nový život i nám. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Stáli jste hodně o něco, byli jste zvědaví na někoho, usilovali jste o setkání s někým – a když se vám to podařilo, splnilo to vaše představy? Nebyli jste zklamaní, že je to trochu (nebo hodně) jinak než jste čekali?

- Už jste s někým, kdo se nepočítá za věřícího, mluvili o Ježíši? Začal se ptát sám, nebo jste o něm, při nějaké příležitosti, začali sami vyprávět?

- Co pro vás znamenají Velikonoce? (To je těžká otázka; spíš otevírá prostor pro učitele/učitelku, aby dětem zprostředkoval nebo „dosvědčil“, co pro něj/ni Velikonoce znamenají).

- Zkuste nechat děti postupně povědět, jak rozumí jednotlivým pojmům z Pracovního listu (co si představují pod „povýšením, sebezáchovou, ziskem, utrpením, oslavou…“

- Stalo se vám někdy, že to, co vypadalo jako pěkný průšvih, jako prohra, se nakonec ukázalo jako něco užitečného, z čeho jste měli prospěch?

Odkaz na pracovní list

V 3 Odpověď řeckým poutníkům

Odkaz na píseň

V království Božím místa dost (EZ694)

Mír na zemi daruj nám (BTS38)

Ó dobrořeč, má duše, Bohu svému

Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic

Radujme se vždy společně, vzdávajíce chválu vděčně

Tvá, Pane, láska nám sílu dává

Ostří jarních stébel zemi proráží

Zůstaň s námi, Pane (EZ622)

Tvá, Pane Kriste, věc to jest, jež nám zde svěřena

Cílová skupina

Školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo

Téma

Velikonoce

Biblický odkaz (kat)

Jan 12,20–30